

LAUSUNTO TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVIOVALIOKUNNALLE KOSKIEN HALLITUKSEN ESIITYSTÄ (HE 114/2022) EDUSKUNNALLE LAIKSI UL- KOMAALAILAIN MUUTTAMISESTA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Rakennusteollisuus RT ry (jäljempänä RT) lausuu hallituksen esityksestä ulkomaalaislain muuttamisesta seuraavaa:

Yleisesti ottaen kannatamme esitettyjä muutosehdotuksia ja ne ovat hyvä askel eteenpäin taustalla ilmenevien valitettavien ilmiöiden torjuntaan tähtäävien toimenpiteiden tehostamisessa ja käytännön toimien selkeyttämisessä. Lisäksi muutosehdotukset koskien prosessien sujuvoittamista ovat kannatettavia.

Haluamme kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin esitykseen liittyen:

78 § Työnantajan sertifiointin peruuttaminen

Katsomme, ettei yhteisösakon määräämisen tule olla sertifiointin peruuttamisen automaattinen peruste. Yhteisösakkoja on tuomittu nykyään enenevissä määrin muun muassa työturvallisuusrikosasioiden käsittelyssä. Vaikka kyse on rikosoikeudellisesta seuraamuksesta, itse teko on tosiasiallisesti kokonaisuus huomioiden voinut olla huolimattomuudesta johtuva, kuten esimerkiksi tietyn asennussuunnitelman puuttuminen tai tosiasiallisesti noudattamatta jättäminen. Vaikka kyse onkin ollut sanktioitavasta toiminnasta, yhteisösakon määrääminen tällaisessa tapauksessa ei ole edellyttänyt tapaturman syntymistä. Ja tällaista voi valitettavasti tapahtua isoissakin yrityksissä yksittäisellä työmaalla. Näin ollen pelkän yhteisösakon määräämisen ei pitäisi automaationa johtaa sertifiointin peruuttamiseen. Ehdotuksen mukaan sertifiointi *voidaan peruuttaa...*

Tosiasiallisesti ilman selkeää perustelutekstiä käytäntö tulee johtamaan siihen, että yhteisösakotapauksessa yrityksen sertifiointi tullaan peruuttamaan. Siksi katsomme, että perustelutekstiä tulisi tarkentaa, että harkittaessa peruuttamista, viranomaisen tulisi huomioida tapahtuman vakavuus, minkä perusteella yhteisösakko on määrätty.

81 b § Työnteko-oikeus ja oikeus harjoittaa elinkeinoa ilman oleskelulupaa

Ehdotuksen mukaan 81 b §:n 1 momentin 1-kohdassa säädettäisiin oikeudesta tehdä ansiotyötä ja harjoittaa elinkeinoa ilman oleskelulupaa muun muassa silloin, kun ulkoma-

lainen tulee asiantuntijaksi. Käytäntö on osoittanut vaikeaksi sen, ketä tarkoitetaan asiantuntijalla. Viranomaisten tulkinnat vaihtelevat sen suhteen, kenet katsotaan asiantuntijaksi, joten ymmärrettävästi tulkintavaikeudet ovat vielä hankalammat silloin, kun on kyse työnantajasta tai ulkomaisen työvoiman työskentelyoikeuksia valvovasta työn tilaajasta tai pääurakoitsijasta. Pääurakoitsijan valvontavastuun täyttäminen edellyttäisi selkeyttä siihen, kenet voidaan katsoa asiantuntijaksi.

Kyseisen pykälän 1 momentin 4-kohdassa esitettyjä muutosehdotuksia pidämme hyvinä ja tulkintaepäselvyyksiä vähentävänä tekijänä. Tämän pykälän ja 81 d §:n osalta kuitenkin jää näkemyksemme mukaan epäselväksi, voiko esimerkiksi henkilö, joka tulee Suomeen lähetettynä työntekijänä 81 b 1 mom. 4-kohdan perusteella ilman työntekijän oleskelulupaa, työskennellä ns. kevytyrittäjänä? Kyse ei ole elinkeinotoiminnan harjoittamisesta, eikä myöskään ansiotyöstä palkattuna työntekijänä.

81 b §:n 2 momentissa säädetään siitä, milloin kansainvälistä suojelua hakenut ulkomalainen saa tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa. Elinkeinoon harjoittaminen on esityksen mukaan tällöin kiellettyä. Säädestekstissä, tai ainakin perustelutekstissä olisi syytä nimenomaisesti ottaa kantaa siihen, onko elinkeinotoiminnan harjoittaminen sallittua vai ei. Ja samalla on syytä ottaa kantaa siihen, miten ns. kevytyrittäjiä arvioidaan tässä tilanteessa.

81 b §:n 3 momentin mukaan *ulkomaalaisella, joka on rekisteröity tilapäisen suojelun hakijaksi, on oikeus tehdä ansiotyötä ja harjoittaa yksityistä elinkeinotoimintaa ilman oleskelulupaa*. Hallituksen esityksen pykäläkohtaisessa perustelussa sivulla 107 on kirjoitettu, että *poikkeusta ei sovelleta muihin kansainvälisen suojelun tilanteisiin. Poikkeusta ei myöskään sovelleta yksityisen elinkeinonharjoittajan lisäksi miltään osin muihin elinkeinonharjoittamisen muotoihin, kuten osakeyhtiön hallituksen jäsenen tai henkilöyhtiön yhtiömiehen asuinpaikkaa koskevaan vaatimukseen*.

Edellä mainittu perusteluteksti jättää epäselväksi sen, miten lainsäädäntöä tulkitaan ns. kevytyrittäjien – laskutuspalvelua käyttävien – kohdalla? Kyse ei ole elinkeinonharjoittamisesta, muttei myöskään ansiotyöstä.

Kaiken kaikkiaan haluamme kiinnittää valiokunnan huomiota siihen, että harmaan talouden uusimpana ilmiönä näyttäytyy ulkomaalaisten henkilöiden kohdalla ns. pakkokevytyrittäjäisyys, jossa heikommassa asemassa olevia henkilöitä ohjataan tai suorastaan pakotetaan toimimaan kevytyrittäjinä ja sellaisilla ehdoilla, joilla henkilöt eivät voi hoitaa esimerkiksi tapaturmavakuuttamista tai yel-vakuuttamista. Järjestäytyneiden kevytyrittäjien kohdalla tällaista riskiä ei käytännössä ole havaittu. Valitettavasti kuitenkin kevytyrittäjäisyysmalli antaa mahdollisuuden vastuiden ja velvoitteiden siirtämisen kevytyrittäjille, samalla kuitenkin sellaisella hintatasolla, joka ei ”mahdollista” esimerkiksi sairastamista tai vakuuttamista.

82 § Työnantajan ja toimeksiantajan velvollisuudet

Pidämme erittäin hyvänä muutosehdotusta, jonka mukaan jatkossa vain työnantaja on vastuussa toimittaa tietoja työntekijästä, työsuhteen kestosta, palkasta ja sovellettavasta työehtosopimuksesta TE-toimistoille. Tämä selkeyttää vastuun kohdentumista urakkaketjussa. Lisäksi pidämme työskentelyoikeuden valvontavelvollisuuden laajentamista kaikkeen työvoimaan hyvänä muutoksena, vaikkakin se kohdistuu vain rakennus- ja telakateollisuuteen.

Kiinnitämme kuitenkin huomiota ehdotetun pykälän 5 momentin kohtaan, jossa säädetään tietojen säilytysvelvollisuudesta. Ehdotuksen mukaan *työnantajan 3 momentissa tarkoitettua säilyttämisvelvollisuutta sovelletaan myös pääurakoitsijaan ja muuhun päätoteuttajaan*. Tämä jättää tulkintamme mukaan telakka-alueiden pääasiallista määräysvaltaa käyttävät työnantajat säilytysvelvollisuuden ulkopuolelle. Harmaan talouden torjunnan ja valvonnan toteuttamisen näkökulmasta se ei ole perusteltua.

Rakennusteollisuus RT ry

Ville Wartiovaara, vastaava lakimies